

Ny Bokin'i Daniela — Laharan'ny Dimy

Fitopolo Taona

Jeff Pippenger

2023-11-29

I Joiakima no voalohan'ireo mpanjaka telo farany tamin'ny Joda, ary rehefa resin'ny Babyloniana izy dia nanomboka ny fitopolo taona naha-andevo ny fanjakana atsimo. Ireo fitopolo taona ireo no manondro ny fe-potoana izay hanjakan'i Babylona, ilay fanjakana voalohany ao amin'ny faminanian'ny Baiboly. Ao amin'ny Isaia toko faha-roa amby roapolo, ilay vehivavy janga avy any Tyro dia hohadinoina mandritra ny fitopolo taona ara-panoharana izay voafaritra ara-paminaniana ho toy ny andron'ny mpanjaka iray. Ao amin'ny faminanian'ny Baiboly, ny mpanjaka dia fanjakana; ary ny andron'ilay hany fanjakana ao amin'ny faminanian'ny Baiboly izay nahatratra fitopolo taona dia Babylona.

Nandritra izany tantara izany, dia hohadinoina ilay vehivavy janga tao Tyro, izay maneho ny fahefam-papaly. Rehefa tapitra ny fitopolo taona ara-paminaniana, dia hotsarovana izy ka hivoaka handeha hijangajanga amin'ny fanjakana rehetra ambonin'ny tany. Ny fijangajangana ara-panahy dia fifandraisana tsy ara-dalàna vokatry ny firaisan'ny fiangonana sy ny fanjakana. Rehefa tapitra ny fitopolo taona ara-paminaniana, dia hiditra amin'ny fifandraisana amin'ny Firenena Mikambana ny fahefam-papaly, izay asehon'ireo mpanjaka rehetra ijangajangan'ilay vehivavy janga tao Tyro amin'izy ireo amin'ny faran'ny fitopolo taona ara-paminaniana. Ny fanjakana manjaka mandritra ny fitopolo taona ara-paminaniana dia i Etazonia, dia ilay bibidia avy amin'ny tany manana tandroka roa.

Ny toko voalohany ka hatramin'ny fahadimin'ny Daniela dia manoritra ny tantaran'ireo fitopolo taona nanjakan'i Babylona, ka noho izany ireo toko ireo dia maneho ny tantaran'ny tandroka roa an'ilay bibin'ny tany. Ny toko fahefatra sy fahadimy dia manondro ny mpanjaka voalohany sy farany tao Babylona, ary miaraka ireo toko roa ireo no manondro ny tantaran'ilay bibin'ny tany sy ny tandroka roany. Ny fitsarana ny tandroka roa, ary ilay bibin'ny tany mihitsy, dia asehon'ny fitsarana ny mpanjaka voalohany sy ny mpanjaka farany. Ny fitsarana an'i Nebokadnezara dia fandroahana nandritra ny “fotoana fito”, raha mbola niaina tahaka ny bibidia izy nandritra ny enin-jato amby roa arivo sy diman-jato andro teo amin'ny ahitra sy ny ando. Ny fitsarana an'i Belsazara dia nosoratana teo amin'ny rindrina, ary nampitovina tamin'ny isa enin-jato amby roa arivo sy diman-jato, ka izany no manondro fa ny fitsarana ilay bibin'ny tany sy ny tandroka roany dia asehon'ny “fotoana fito” ao amin'ny Levitikosy enina amby roapolo. Miorina amin'ny vavolombelon'ny mpanjaka roa izany, ary ireo vavolombelona roa ireo dia maneho ny voalohany sy ny farany.

Ny “fotoana fito” no vato mahatafintohina ho an'ny Advantisma, ka noho izany dia tsy azo ekena, na dia hita mazava eo aza izany—ho an'ireo izay maniry hahita. Izy no tandindon'ny fitsaran'ny firenena (Babylona) izay nanjaka fito-polo taona, ary tandindon'ny fitsarana ho an'ilay fanjakana izay manjaka fito-polo taona ara-tandindona. Rehefa nanolotra ny fahatakarany ny “fotoana fito”

ao amin'ny Levitikosy faha-enina amby roapolo i William Miller, dia nampiasa ny roa arivo sy dimy hetsy sy roapolo andron'i Nebokadnezara niainany tahaka ny biby ao amin'ny Daniela toko faha-efatra izy ho iray amin'ireo vavolombelona ara-paminaniana hanohana ny “fotoana fito” ao amin'ny Levitikosy faha-enina amby roapolo. Ny “fotoana fito” no sady vato fanorenana no vatofehizoro ao amin'ny Zakaria toko faha-efatra. Jesosy, Rahavavy White, Isaia ary Petera no manondro azy ho ilay vato izay tonga lohan'ny zorony. Izy no foto-pampianarana manome satroboninahitra ny faminanian'ny Baiboly, na dia saiky tsy hitan'ireo izay milaza ho iraky ny anjely fahatelo aza.

Rehefa manomboka mandinika ireo toko enina voalohany amin'ny bokin'i Daniela isika, dia zava-dehibe ny mahatsapa fa hatrany am-piandohana indrindra no amaritana ilay “fotoana fito.” Rehefa naongan'i Babylona i Joiakima, dia nanomboka ny fahababoana naharitra fitopolo taona. Ny bokin'ny Tantara dia manazava ny antony nanaovana azy ireo ho babo nandritra ny fitopolo taona.

I Zedekia dia iraika amby roa-polo taona, raha vao nanomboka nanjaka izy, ary iraika ambin'ny folo taona no nanjakany tany Jerosalema. Ary nanao izay ratsy teo imason'i Jehovah Andriamaniny izy, ka tsy nanetry tena teo anatrehan'i Jeremia mpaminany, izay niteny avy tamin'ny vavan'i Jehovah. Ary izy koa dia nikomy tamin'i Nebokadnezara mpanjaka, izay nampianiana azy tamin'Andriamanitra; nefa nanamafy ny hatony izy ka nanamafy ny fony tsy hiverina amin'i Jehovah, Andriamanitry ny Isiraely. Ary koa ny lehiben'ny mpisorona rehetra mbamin'ny vahoaka dia nandika lalàna fatratra araka ny fahavetavetana rehetra fanaon'ny jentilisa; ka nandoto ny tranon'i Jehovah, izay efa nohamasininy tany Jerosalema. Ary Jehovah, Andriamanitry ny razany, dia naniraka tany aminy tamin'ny alalan'ny irany, ka nifoha maraina koa naniraka hatrany, satria nangoraka ny vahoakany sy ny fonenany Izy; nefa naneso ny irak'Andriamanitra ireo, sy nanamavo ny teniny, ary nanararaotra ny mpaminaniny, mandra-pahalehiben'ny fahatezeran'i Jehovah tamin'ny vahoakany, ka tsy nisy fanafody intsony. Koa dia nentiny nihatra taminy ny mpanjakan'ny Kaldeana, izay namono ny zatovony tamin'ny sabatra tao an-tranon'ny fitoerany masina, ary tsy nangoraka na zatovo lahy na virijina, na antitra na izay efa miondrika noho ny fahanterana; izy rehetra dia natolony teo an-tànany avokoa. Ary ny fanaka rehetra tao an-tranon'Andriamanitra, na ny lehibe na ny madinika, mbamin'ny rakitry ny tranon'i Jehovah, sy ny rakitry ny mpanjaka ary ny an'ny lehibeny, dia nentiny ho any Babylona avokoa ireo rehetra ireo. Ary nodorany ny tranon'Andriamanitra, noravany ny mandan'i Jerosalema, nodorany tamin'ny afo ny lapa rehetra tao, ary nopotehiny ny fanaka tsara rehetra tao. Ary izay afa-nandositra tamin'ny sabatra dia nentiny ho babo tany Babylona; ary tany izy ireo dia tonga mpanompony sy mpanompon'ny zanany mandra-panapahan'ny fanjakan'i Persia; mba hahatanteraka ny tenin'i Jehovah tamin'ny vavan'i Jeremia, mandra-pahafaly ny tany tamin'ny Sabatany; fa raha mbola lao izy dia nitandrina Sabata, mandra-pahatanteraky ny fito-polo taona. Ary tamin'ny taona voalohany nanjakan'i Kyrosy, mpanjakan'i Persia, mba hahatanteraka ny tenin'i Jehovah izay nolazaina tamin'ny vavan'i Jeremia, dia nanaitra ny fanahin'i Kyrosy, mpanjakan'i Persia, Jehovah, ka dia nanao fanambarana eran'ny fanjakany rehetra izy sady nosoratany koa izany hoe: Izao no lazain'i Kyrosy, mpanjakan'i Persia: Ny fanjakana rehetra ambonin'ny tany dia nomen'i Jehovah, Andriamanitry ny lanitra, ahy; ary Izy no nandidy ahy hanorina trano ho

Azy any Jerosalema, izay any Joda. Iza moa aminareo rehetra no isan'ny vahoakany? Jehovah Andriamaniny anie homba azy, ary aoka hiakatra izy. 2 Tantara 36:11–23.

Ny fitopolo taona nanaovana fanandevozana dia mba hahatanteraka ny tenin'i Jeremia hoe: “mandra-pahafin'ny tany ny Sabatany, fa raha mbola laho izy dia nitandrina Sabata.” Tsy misy afa-tsy andalan-teny iray ao amin'ny Tenin'Andriamanitra, ankoatra ilay andininy ao amin'ny Tantara izay tononintsika, izay milaza ny amin'ny tany “mankafy” ny Sabatany. Ao amin'ny Levitikosy toko faha-dimy amby roapolo sy faha-enina amby roapolo izany andalan-teny izany. Ny toko faha-dimy amby roapolo no manome ny toromarika momba ny fomba hamelana ny tany hankafy ny fitsaharany amin'ny Sabata, ary ny toko faha-enina amby roapolo no manoritra ny ozona “impito heny” raha tsy narahina ireo torolàlan'ny fanekena ireo.

Ny anjara nanjo an'i Jehoiakima no nanamarika ny fiandohan'ny fahababoana, izay singa iray amin'izay nantsoin'i Daniela hoe ny “ozona” sy ny “fianianana” an'i Mosesy ao amin'ny toko fahasivy. Takatr'i Daniela ny ozon'ny “impito”, fa izy no manambara ao amin'ny toko fahasivy fa tamin'ny alalan'ny fandalinany ny faminanian'i Jeremia momba ny fitopolo taona no nahalalany ny isan'ny taona izay hanandevozan'ny vahoakan'Andriamanitra any Babylona.

Tamin'ny taona voalohany nanjakany dia izaho Daniela nahalala tamin'ny boky ny isan'ny taona izay nihavian'ny tenin'i Jehovah tamin'i Jeremia mpaminany, fa hahatanteraka fitopolo taona amin'ny faharavan'i Jerosalema Izy. Daniela 9:2.

Takatr'i Daniela ny fitopolo taona “tamin'ny alalan'ny boky”, fa tsy ny bokin'i Jeremia ihany. Ny boky hafa izay takany dia ny soratr'i Mosesy, satria ao amin'ny fivavahany dia amantarany fa ny “ozona” tamin'ny fitopolo taona naha-andevo dia ilay “fianianana” nataon'i Mosesy. Ny teny ao amin'ny Daniela toko fahasivy, izay adika hoe “fianianana”, dia ilay teny ihany izay adika hoe “impito” ao amin'ny Levitikosy enina amby roa-polo. Ny fahababoan'i Joda tany Babylona nandritra ny fitopolo taona dia fahatanterahan'ny ozon'ny “impito”, na dia eo aza izay mety tohanan'ny teolojiana maoderina rehetra. Mazava tahaka ny antoandro izany, saingy ho an'izay vonona hahita ihany.

Ary niteny tamin'i Mosesy teo an-tendrombohitra Sinay Jehovah ka nanao hoe: Mitenena amin'ny Zanak'Israely, ka lazao aminy hoe: Raha tonga any amin'ny tany izay homeko anareo ianareo, dia hitandrina Sabata ho an'i Jehovah ny tany. Enin-taona no hamafazanao ny taninao, ary enin-taona no handrantsananao ny tanimboalobokao sy hanangonanao ny vokatra avy aminy; fa amin'ny taona fahafito dia hisy sabatan'ny fitsaharana ho an'ny tany, dia sabata ho an'i Jehovah; aza mamafy ny taninao, ary aza mandrantsana ny tanimboalobokao. Izay maniry ho azy avy amin'ny taom-pijinjanao dia aza jinjanao, ary ny voaloboky ny voaloboka tsy voarantsananao aza angoninao; fa taona fitsaharana ho an'ny tany izany. Ary ny sabatan'ny tany dia ho fihinanareo; ho anao sy ny ankizilahinao sy ny ankizivavinao sy ny mpikarama aminao ary ny vahiny mitoetra eo aminao, ary ho an'ny bibinao fiompy sy ny bibidia izay ao amin'ny taninao, dia ho fihinana ny vokatra rehetra avy aminy. Ary manisà sabatan'ny taona fito ho anao, dia impito ny fito taona; ka ny fe-potoan'ny sabatan'ny taona fito dia ho aminao sivy amby efa-polo taona. Dia ampitsonio ny trompetra amin'ny Jobily amin'ny andro fahafolon'ny volana fahafito; amin'ny Andro Fanavotana no hampanenonareo ny trompetra

manerana ny taninareo rehetra. Levitikosy 25:1–9.

Zava-dehibe ny mahita fa, ao amin'ny toromarika momba ny famelana ny tany hiala sasatra, ireo tsingerina fito misy enin-taona iasana ny tany sy herintaona avela hiala sasatra dia mitohy mandra-pahatongan'ny taona fahasivy amby efapolo, izay nisian'ny jobily nanamarika ny fahatanterahan'ny tsingerina fito misy fito taona. Ny hevi-dehibe indrindra tokony ho hita dia izao: ny fanenoana ny trompetran'ny jobily dia tsy maintsy natao tamin'ny Andron'ny Fanavotana, ka izany no manamarika fa, rehefa nanomboka tamin'ny 22 Oktobra 1844 ny Andron'ny Fanavotana tandindona tanteraka, dia tokony ho naneno tamin'izay ny trompetran'ny jobily izay naneho ny tsingerin'ny “impito.” Ny “impito” izay nanomboka rehefa nentina ho babo tany Babylona Manase tamin'ny 677 tal. J.K., dia maneho roa arivo diman-jato sy roapolo taona izay nifarana tamin'ny Andron'ny Fanavotana tandindona tanteraka. Ireo izay tsy mety hahita ihany no tsy hahatsikaritra io fifandraisana io. Ny tsingerin'ny “impito” dia mifandray amin'ireo telo arivo sy roanjato taona.

Zava-dehibe koa ny mahita fa ao anatin'ny toromarika momba ny fanekena ao amin'ireo andininy sivy voalohany ao amin'ny Levitikosy dimy amby roapolo no ahitana ny fanoharana lalina indrindra momba ny fitsipiky ny andro ho taona iray ao amin'ny Tenin'Andriamanitra. Ny lovia feno angano arosen'ireo teoloziana mba hitazonana ny andian'ondry ho mamo amin'ny divain'i Babylona dia izao: fa ny fitsarana momba ny “impito” ao amin'ny toko faha-enina amby roapolo dia vokatry ny tsy fahazoana marina ny hevitra ny teny hebreo nadika hoe “impito”. Tsy marina izany fanambarana izany. Ny hevitra ny teny hebreo dia tena ahitana tanteraka ao anatin'ny famaritana azy ny antony manamarina ny fampiharana azy amin'ny endrika ara-isa; nefa ny hevitra dison'izy ireo, izay tohanany amin'ny foto-kevitra diso lalana miorina amin'ny filazany ny tenany ho manam-pahaizana amin'ny fitsipi-pitenenana hebreo, dia hevitra fampiviliana fotsiny ihany.

Ang paghukom nga gihulagway ingong “pito ka mga panahon” sa kapitulo baynte-sais, maila pinaagi sa konteksto sa maong teksto, dili pinaagi sa pipila ka mga teologo sa karong panahona nga nagliko sa pinulongang Hebreohanon. Si William Miller naghimo sa iyang konklusyon nga walay bisan unsang paghisgot sa pinulongang Hebreohanon, ug ang inspirasyon nagpamatuod nga husto ang iyang pagsabot. Ang mga manulonda naggiya sa iyang pagsabot pinasikad sa konteksto sa kapitulo diin nahimutang ang paghukom sa “pito ka mga panahon,” dili pinasikad sa pinulongang Hebreohanon.

Ny tontolon-kevitra ny toko faha-dimy amby roapolo dia eo amin'izay amaritana ireo toromarika ao amin'ny fanekena; ary ny toko faha-enina amby roapolo kosa avy eo dia manome ny fitahiana nampanantenaina noho ny fitandremana ireo torolalana ao amin'ny fanekena, ary aorian'izany dia manondro izay antsoin'i Daniela hoe “ny ozon'i Mosesy” noho ny tsy fankatoavana ireo toromarika ireo.

Ny foto-kevitra resahina eto dia ny lohahevitra ny fitsipiky ny andro iray ho taona iray ao amin'ny faminaniana ao amin'ny Baiboly. Ireo andininy voalohany ao amin'ny Levitikosy dimy amby roapolo ireo dia manambara fa, ao amin'ny faminaniana ao amin'ny Baiboly, ny andro iray dia maneho taona iray. Ao amin'ny bokin'ny Eksodosy, i Mosesy dia manazava mazava tsara ny fifandraisan'ny fitsaharana sabata amin'ny andro fahafito ho an'ny olona sy ny biby, ary ny

fitsaharana sabata amin'ny taona fahafito ho an'ny tany.

Ary mandritra ny enin-taona no hamafazanao ny taninao sy hanangonanao ny vokatra avy aminy; fa amin'ny taona fahafito kosa dia avelao hiala sasatra sy handry tsy hokitihina izy, mba hihinanan'ny mahantran'ny firenenao; ary izay sisa avelany dia hohanin'ny biby any an-tsaha. Toy izany koa no hataonao amin'ny tanimboalobokao sy amin'ny tanin'olivanao. Enina andro no hanaovanao ny asanao, fa amin'ny andro fahafito dia hiala sasatra ianao, mba hahazo hiala sasatra ny ombinao sy ny borikinao, ary mba hahavelombolo ny zanaky ny ankizivavinao sy ny vahiny. Eksodosy 23:10–12.

Ao anatin'ireo andininy telo ireo dia azo fantarina fa ny andro fitsaharana ho an'ny olona sy ny biby dia mitovy amin'ny taona fitsaharana ho an'ny tany. Ao amin'ny Levitikosy toko faha-dimy amby roapolo, ao amin'ireo andininy dimy voalohany, dia hitantsika ny firafitry ny fitsipi-pitenenana mitovy tanteraka amin'ny didin'ny Sabata ao amin'ny Eksodosy toko faha-roapolo, andininy faha-valo ka hatramin'ny faha-iraika ambin'ny folo.

Ary ny TOMPO niteny tamin'i Mosesy teo an-tendrombohitra Sinay ka nanao hoe: Mitenena amin'ny Zanak'Isiraely, ka lazao aminy hoe: Raha tonga any amin'ny tany izay omeko anareo hianareo, dia hitandrina Sabata ho an'i Jehovah ny tany. Enin-taona no hamafazanao ny taninao, ary enin-taona no handrantsananao ny tanim-boalobokao sy hanangonanao ny vokatra aminy; fa amin'ny taona fahafito dia ho Sabatan'ny fitsaharana ho an'ny tany izany, dia Sabata ho an'i Jehovah; ny taninao aza tsy hafafinao, ary ny tanim-boalobokao tsy handrantsananao. Izay mitsimoka ho azy amin'ny vokatrao dia tsy hojinjainao, ary ny voaloboky ny tanim-boalobokao tsy voarantsana dia tsy hangoninao; fa taona fitsaharana ho an'ny tany izany. Levitikosy 25:1–5.

Tsarovy ny andro Sabata mba hanamasina azy. Henemana no hiasanao sy hanaovanao ny raharahanao rehetra; fa ny andro fahafito dia Sabatan'i Jehovah Andriamanitrao; amin'izany andro izany dia aza manao raharaha akory ianao, na ny zanakao lahy, na ny zanakao vavy, na ny ankizilahinao, na ny ankizivavinao, na ny biby fiompinao, na ny vahininao izay ao anatin'ny vavahadin'ny; fa henemana no nanaovan'i Jehovah ny lanitra sy ny tany, ny ranomasina sy izay rehetra ao aminy, ary nitsahatra Izy tamin'ny andro fahafito; koa izany no nitahian'i Jehovah ny andro Sabata sy nanamasinany azy. Eksodosy 20:8–11.

Miaraka ireo didy roa momba ny Sabata no manondro ny tontolon-kevitra ny Levitikosy toko faha-dimy amby roapolo sy faha-enina amby roapolo. Rehefa atambatra andalana manaraka andalana izy ireo, dia mijoro ho vavolombelona fa “enina andro no hiasanao sy hanaovanao ny raharahanao rehetra,” ary “enina taona no hamafazanao ny taninao, ary enina taona no handrantsananao ny tanim-boalobokao sy hanangonanao ny vokany.” “Fa ny andro fahafito dia Sabatan'i Jehovah Andriamanitrao,” ary “ny taona fahafito dia ho sabata fitsaharana ho an'ny tany, dia sabata ho an'i Jehovah”.

Ny teny roa samy nadika hoe “fahafito,” na amin'iza na amin'iza amin'ireo didy momba ny Sabata, na ny Sabata ho an'ny olona izany na ny Sabata ho an'ny tany, dia ilay teny hebreo iray ihany izay nadika hoe “impito” ao amin'ny toko faha-enina amby roapolon'ny Levitikosy. Ny tontolon-kevitra ny toko faha-dimy amby roapolo sy faha-enina amby roapolon'ny Levitikosy dia

miorina ao anatin'ily fitsipika ara-paminaniana fa ny andro iray dia maneho taona iray ao amin'ny faminanian'ny Baiboly. Toy izany koa ny maha-zava-dehibe ny fitsipika ara-paminaniana momba ny filazana voalohany.

Ny zavatra voalohany voalaza ao amin'ireo toko roa ireo dia ny fitsipika hoe andro iray ho taona iray. Notarihin'i Gabriela sy ny anjely hafa i William Miller hamantatra fa ny “fotoana fito” ao amin'ny Levitikosy dia tandindon'ny roa arivo sy dimy hetsy sy roapolo taona, ary mifanaraka tanteraka amin'ny tontolon-kevitra ny toko izany, dia ilay fitsipika hoe andro iray ho taona iray izay aseho ao amin'ireo andininy dimy voalohany amin'ny toko faha-dimy amby roapolo.

Rehefa nanondro ny antony namelana an'i Babylona hitondra ny fanjakan'i Joda atsimo ho amin'ny fahababoana ny mpanoratra ny Tantara, dia nilaza izy fa mba hahafahan'ny tany mankafy ny fitsaharan'ny Sabatany izany. Ny toerana tokana hafa ao amin'ny Tenin'Andriamanitra izay ilazana fa mankafy fitsaharana ny tany dia hita ao amin'ny toko fahadimy amby roapolo sy fahenina amby roapolo ao amin'ny Levitikosy. Ny fitopolo taona nanjakan'i Babylona amin'ny maha-fanjakana voalohany ao amin'ny faminanian'ny Baiboly azy dia tsy manolotra fotsiny ireo taona ara-tandindona izay hanjakan'ily bibidia avy amin'ny tany amin'ny maha-fanjakana fahenina ao amin'ny faminanian'ny Baiboly azy, fa ireo fitopolo taona ireo koa dia fanondroana mivantana ny “impito” amin'ny ozon'i Mosesy.

Rehefa manomboka mandinika ny faminaniana aseho ao amin'ny toko enina voalohany amin'i Daniela isika, dia tena ilaina ny mahafantatra fa ny ozon'ny “impito,” ary koa ny fitahian'ny “impito,” dia singa iray ao amin'ny tsirairay amin'ireo toko ireo.

Zava-dehibe koa ny mahatsiaro fa ny tsingerin'ny tsingerina fito misy fito taona dia asiana marika amin'ny fitsofana ny trompetran'ny jobily amin'ny andro fahafolon'ny volana fahafito, izay Andro Fanavotana. Io zava-misy io dia mampifamatotra ny “fotoana fito” amin'ireo roa arivo sy telon-jato andro ao amin'ny Daniela toko faha-valo, andininy faha-efatra ambin'ny folo. Zava-dehibe koa ny mahatsiaro fa ny taona ara-paminaniana dia telon-jato sy enimpolo andro, ary raha atambatra imbetsaka ny telon-jato sy enimpolo andro ho an'ny “fotoana fito” dia mitovy amin'ny roa arivo sy diman-jato ary roapolo andro izany.

Rehefa takatr'i Daniela tamin'ny boky ny isan'ny taona izay efa nofaritan'i Jeremia, dia nanomboka vavaka iray izy izay mandray ny singa rehetra amin'ny valin-kafatra amin'ny fibebahana izay aseho fa ilaina, raha mba mifoha amin'ny zava-misy ny olon'Andriamanitra ka mahatsapa fa babo any amin'ny tanin'ny fahavalo izy. Tamin'ny faran'ny vavak'i Daniela momba ny Levitikosy toko faha-enina amby roapolo, dia niseho Gabriela mba hanome an'i Daniela fahalalana ny amin'ily fahitana izay efa “reny”, dia ny fahitana momba ny roa arivo sy telon-jato andro. Nanomboka i Gabriela tamin'ny filazana tamin'i Daniela fa fito-polo herinandro no “voatendry” ho an'ny olon'i Daniela.

Herinandro fitopolo no voatendry ho amin'ny firenenao sy ho amin'ny tanànao masina, hamitana ny fandikan-dalàna, sy hampitsahatra ny ota, sy hanao fanavotana noho ny heloka, sy hampiditra fahamarinana mandrakizay, sy hanisy tombo-kase ny fahitana sy ny faminaniana, ary hanosotra ny Iray Masina Indrindra. Daniela 9:24.

Ny teny nadika hoe “voatendry” ao amin’ily andininy dia midika hoe “voakapa”, ka noho izany dia midika fa fito-polo herinandro no hokapaina hiala amin’ireo roa arivo sy telon-jato andro. Manomboka amin’ily didy fahatelo tamin’ny 457 tal. J.K., ny vahoakan’i Daniela dia hanana fito-polo herinandro ara-paminaniana ho fotoam-pitsapana. Ny fito-polo herinandro ara-paminaniana dia mitovy amin’ny efajato sy sivifolo taona. Efajato sy sivifolo taona aorian’ily didy fahatelo, ny Isiraely fahiny dia hitora-bato an’i Stefana tamin’ny taona 34, ary ho voasara-panambadiana tanteraka amin’Andriamanitra izy ireo.

Ny fahababoana izay nialoha ireo didy telo, izay mamaritra ny fiandohan’ireo efajato sy sivifolo taona amin’ny fotoam-pitsapana, dia naharitra fitopolo taona. Ireo fitopolo taona ireo dia natao mba hahafahan’ny tany mankafy ireo fitsaharana amin’ny Sabata izay tsy notanterahin’i Isiraely fahiny velively. Ny fitopolo taona fitsaharana amin’ny Sabata ho an’ny tany dia tonga noho ny efajato sy sivifolo taona (na fitopolo herinandron-taona) nikomiana tamin’ny fianianan’i Mosesy.

Ny fikomiana nandritra ny efajato sy sivifolo taona nanohitra ny fanekena ao amin’ny Levitikosy dimy amby roapolo no niteraka fitondrana ho babo nandritra ny fito-polo taona, mba hahafahan’ny tany mankafy ny fitsaharany. Ny fito-polo taona naha-babo dia nitarika ho amin’ny didy telo, izay nanamarika efajato sy sivifolo taona hafa indray ho fotoam-pitsapana ho an’ny Isiraely fahiny. Koa hitantsika àry fa misy fotoam-pitsapana roa, samy efajato sy sivifolo taona avy. Ireo didy telo ireo dia tandindon’ny hafatry ny anjely telo, ka ny voalohany tamin’ireo dia tonga tamin’ny 1798, tamin’ny faran’ny fahatezerana voalohany tamin’ny “impito” namely ny fanjakana avaratra. Ny anjely fahatelo dia tonga roa arivo sy telon-jato taona taorian’ny didy fahatelo, tamin’ny 22 Oktobra 1844, izay fotoana nahatongavan’ny “faran’ny farany amin’ny fahatezerana” koa.

Nandritra ireo enina amby efapolo taona teo anelanelan’ny fiasaran’ny fahatezerana voalohany sy ny fiasaran’ny fahatezerana farany, dia Jesosy no nametraka ny fototry ny tempolin’ny Millerita, ary ny vato fehizoro tamin’izany fototra izany dia ny “impito.” Io vato io dia natao ho vato fanorenana (na koa vato mahasolafaka) ho an’ny Advantisma tany am-piandohana, ary ho vato fehizoro sy vato famaranana ambony indrindra (na koa vato fasana) ho an’ny Advantisma amin’ny farany. Ireo didy telo izay maneho ny fahatongavan’ny hafatry ny anjely telo ao amin’ny tantaran’ny 1798 ka hatramin’ny 1844, dia maneho koa ny toko telo voalohany ao amin’ny bokin’i Daniela.

Ao amin’ny lahatsoratra manaraka no hanombohantsika handinika ireo toko enina voalohany.

“Rehefa takatra tsara kokoa ny bokin’i Daniela sy ny Apokalypsy, dia hanana fanandramam-pivavahana hafa tanteraka ny mpino... Zavatra iray no ho azo antoka fa ho takatra avy amin’ny fianarana ny Apokalypsy—dia ny fifandraisana misy eo amin’Andriamanitra sy ny vahoakany dia akaiky sy mazava tsara.” *The Faith I Live By*, 345.